

På kryss med Taube

Elva strandhugg i Evert Taubes kölvatten.

Dagboken.

Åren 2006–2012 hölls en seminarieserie om multikonstnären Evert Taube på Jonserefs herrgård utanför Göteborg, med Svenska Visakademien, Göteborgs universitet och Folkuniversitetet som arrangörer. Seminariedeltagarna var litteratur-, musik- och konstvetare, musiker, författare, journalister och andra intresserade, med en gemensam nämnare: ett intresse för den mångsidige Evert Taube. Seminarieserien mynnade också ut i en antologi, *Elva sidor av Taube*, som våren 2014 gavs ut av Folkuniversitetets Akademiska Press. I antologin skriver ett antal av våra främsta Taubekännare om olika sidor av Evert Taubes konstnärskap, samtliga texter bygger på föredrag från nämnda seminarieserie. Karaktären på boken är populärvetenskaplig och den berör alltifrån bildkonstnären Taube till poeten, kompositören, översättaren, miljödebattören och estradören Taube.

Seminarierna fick en oväntad förlängning – en musikalisk-litterär bildningsresa i Evert Taubes kölvatten i form av en föreläsningsturné med musikinslag och kåserier. Projektet *På kryss med Taube* sammanställdes av visartisten Martin Bagge och litteraturvetaren David Anthin, och genomfördes längs Bohuskusten under 15 dagar i juli 2015, från Taubes barndomshem vid Kustens Varv, Göteborg till norska Fredrikstad.

Under 1950-talet gjorde Evert Taube några uppmärksammade seglatser med sin båt "Monsunen", beskrivna i två fascinerande reseskildringar: *Strövtåg i Ranrike* (1955) och *Västlig horisont* (1957). Nu upprepades delar av dessa seglatser med kosterbåt. Namnet på resan hämtades från Taubes bok *På kryss med Ellinor*, där besättningen hade givits namn som "Gasten" och "Skepparen".

Vid elva strandhugg varvades föreläsningar utifrån seminarieserien och antologin med musikaliska framträdanden. Välkända föredragshållare från olika ämnesområden gästade: poeten Gunnar D Hansson; konstvetaren Maria Taube, Martin Nyström; musikjournalist på DN, Märta Ramsten, expert på svenska folkvisor, litteraturvetaren Lars Lönnroth; Pia Schmidt de Graaf från Taubearkivet, GU, musikvetarna Olle Edström och Marita Rhedin, språkvetaren Sölve Ohlander, och så ledde dirigenten Gunnar Eriksson en för tillfället sammansatt kör med egna karaktäristiska arrangemang. Med på turnén fanns också en mobil utställning *Elva bilder av Taube* - ett antal fotografier och konstverk av och med Evert Taube, vilka visades i anslutning till strandhuggen. Utställningen är signerad Pia Schmidt de Graaf och Håkan Berg, fotograf, och i samband med denna släpptes också deras nya bok *Brev i Bohuslän*, som bland annat berättar om Taubes tid hos familjen Johansson på Ångön.

Under turnén På kryss med Taube fördes loggboksanteckningar eller resebrev, där jämförelser gjordes mellan 2015 års båtresa och Taubes seglatser sextio år tidigare. Några av dessa resebrev publicerades i Göteborgs-Posten som krönikor under Världens

Gång. Bagge och Anthin seglade kostern "Flory" tillsammans med ett flertal segelkunniga medresenärer, och framträdde också vid samtliga strandhugg.

Huvudarrangör var Svenska Visakademien i samarbete med Folkuniversitetet och Göteborgs universitet samt lokala arrangörer och kommuner. Projektet stöddes av Västra Götalandsregionen.

PÅ KRYSS MED

Taube

**ELVA STRANDHUGG
I EVERT TAUBES
KÖLVATTEN**

15/7 kl 19.00, Kustens Hus (Taubehuset), Göteborg
"Jag kommer av ett brusand' hav"
- Allkonstnären Evert Taube
Medverkande:
Torbjörn Johansson, vissångare, Visans Vänner & Svenska Visakademien
Maria Rhesin, flöjt i musikvetenskap
Ole Edström, professor emeritus i musikvetenskap
Martin Bagge, visartist och muskforskare, Svenska Visakademien
David Anthin, flöjt i litteraturvetenskap
I samarbete med Visans Vänner

16/7 kl 19.00, Rotundan, Framnäs, Björkö
"Över Kattegatts glittrande böljer..."
- Seglaren Evert Taube
Medverkande:
Pia Schmidt de Graaf, Taubearkivet, Göteborgs universitetsbibliotek
Erik Lithander, FRAMare
Jonas Bagge, musiker
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Segelallskapet FRAM

17/7 kl 19.00, Brännö Vårdshus
"Fröken, får jag lov..."
- Evert Taube drar en vals
Medverkande:
Martin Nyström, musikkritiker Dagens Nyheter
Martin Bagge & David Anthin

20/7 kl 19.00, Handelsman Flink, Flatön
"När glädjen, när sången får vingar..."
- Evert Taubes Ängödikting
Medverkande:
Martin Bagge & David Anthin

22/7 kl 19.00, Falckeröds hembygdsgård, Grebbestad
"Sommarens verklighet flyr med sekunden
men finns i tavlan som inspiration!"
- Evert Taube som konstnär
och bilden av Evert Taube
Medverkande:
Maria Taube, konstvetare, pedagog och intendent på Moderna Museet
Pia Schmidt de Graaf, Taubearkivet, Göteborgs universitetsbibliotek
Martin Bagge & David Anthin
*I samarbete med fören utövare & Flåk samt Grebbestads Samhällsförening
med stöd från Tamms kommun*

23/7 kl 18.00, Hällö fyrplats
"Jesus Christ, there is a man left on board!"
- Evert Taube som Smögenbo
Medverkande:
Gunnar D Hansson, professor emeritus, litteraturvetare och poet
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Hällö väner

24/7 kl 19.00, Ulebergshamn
"Men kajerna var lagda med sten
från Bohuslän"
- Äventyraren Evert Taube
Medverkande:
Lars Lönnroth, professor emeritus i litteraturvetenskap
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Föreningen Ulebergshamn Di & Nö

26/7 kl 18.00, Skeppet Najaden, Fredrikstad
"Vi kom från blå Atlanten..."
- Skepparhistorier med Evert Taube
Medverkande:
Torbjörn Johansson, vissångare, Visans Vänner & Svenska Visakademien
Lars Klevstrand, visartist, Norsk Visakademi
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Café Najaden samt Norsk Visakademi

27/7 kl 19.00, Kosters Trädgårdar, Sydkoster
"Här är havet som omfamnar
vårt Bohusläns öar..."
- Evert Taube och den folkliga visan
Medverkande:
Märta Rånsten, docent, Svenskt visarkiv
Martin Bagge & David Anthin

30/7 kl 19.00, Societetshuset, Marstrand
"Med doft av tång och salt och äventyr..."
- Evert Taube i ord och ton
Medverkande:
Gunnar Eriksson, körledare, arrangör och professor emeritus
Mats Eriksson, gitarr
Taubekör med sångare från södra Bohuslän
Silve Ohlander, professor emeritus i engelska
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Föreningen Musik i Marstrand

31/7 kl 19.00, Valla kyrka, Tjörn
"Sjung av hjärtat, sjung"
- Evert Taube och körlandskapet
Medverkande:
Gunnar Eriksson, körledare, arrangör och professor emeritus
Mats Eriksson, gitarr
Taubekör med sångare från södra Bohuslän
Martin Bagge & David Anthin
I samarbete med Svenska kyrkan/Tjörn samt SEVUS

Svenska Visakademien

Folkuniversitetet

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Prolog

– Vi kan få låna en Kosterbåt från anno 1922, byggd av ingen mindre än Hjalmar Johansson.

– Det låter flott.

Det är svårt att avgöra om Gasten är ironisk.

– Ja, men vänta. Nu kommer det bästa. Hon heter "Flory".

– Det säger mig absolut ingenting.

– Du gör mig besviken. Dina litterära referensramar tycks vara trånga. Det är ju i ruffen på "Flory" som "Ada å' Beda å' Kålle å' ja" tar en vickning i Lasse Dahlquists pärla "De' ä' dans på Brännö brygga". Då, 1941, var förstås "Flory" blott en 19 år gammal skönhet, men nu är det ju en riktig kulturtant.

– Fantastiskt!, utbrister Trubaduren, som har vaknat till liv. Med "preppen" och "trallallala" hängande i tampen, precis som de ska va'.

– Ja, fast nuvarande ägaren ber om ursäkt för att "Flory" numera är Bermudariggad och har elmotor.

– Ah, det blir ju alldeles perfekt, menar Litteraturvetaren, som varken är båt-kunnig eller långsint. Taubes valspråk var ju "Tradition och förnyelse" och nu har vi en båt som seglar efter samma motto, eller bog, eller vad det nu heter.

Trubaduren och Litteraturvetaren skall sjunga, spela och sprida allkonstnären Taubes evangelium, med hjälp av kunniga vänner.

– För mig är det mötena som lockar mest, upplyser Litteraturvetaren. Jag vill se om det Bohuslän som Taube skriver fram i sina fantastiska prosaböcker från västkusten ännu finns kvar. Jag vill möta original som krutgumman Amanda från Inland, de trätande Smögenfiskarna Cornelius och Karl Edvart, eller varför inte den säregne Pelevantius Bruse och hans Aileen, hon som det står följande om i *Strövtåg i Ranrike*: "detta är en tilldragande, frånstötande, insmickrande, hjärtegod, opålitlig, upppoffrande och hänsynslös kvinna."

Det har äntligen blivit dags att kasta loss. "Flory" är riggad, böckerna är nedpackade, lutan har stuvats ned under däck. Västkusten ska erövrats och horisonten ligger där och väntar spánt på våra äventyrare. Och se! Ljusnar det inte rentav där i väster?

15/7 Kustens Hus/Taubehuset, Göteborg

Premiärprogrammet hade givits rubriken

"Jag kommer av ett brusand' hav" – Allkonstnären Evert Taube

Kustens Hus var fyllt till sista plats och många fick vända i dörren. Vi började hela turnén på ett storståtligt och exklusivt sätt: allsång till den gamla 1600-talspsalmen som Evert älskade – Magnus Gabriel De la Gardies *"O, Jesu när jag hädan skall"*. Fjärde strofen hade givit namn åt kvällens föreställning. Sedan fick vi veta mer om bakgrunden till Taubes musik, och om Taube som vissångare och estradör med hjälp av Olle Edström, professor emeritus i musikvetenskap och eminent improviserande pianist, i sällskap med Marita Rhedin, fil dr i musikvetenskap och tillika skönsjungande sopran. Här medverkade också vissångaren Torbjörn Johansson som på sitt sedvanligt oefterhärmliga sätt sjöng och spelade fiol samtidigt. Bland annat mindre kända visor som Balladen om briggen Aldebaran av Bergen och Eldare på värmen.

Huvudarrangörer för kvällen var Visans Vänner, Göteborg

16/7 Rotundan, Framnäs, Björkö

Taubes västkustdiktning rör sig mellan motpolerna idyll och äventyr. Det är som med segling, ena dagen är den himmelriket, andra dagen ett helvete. Vi har i alla fall nu lyckats få ut klyvarbommen och upp såväl storsegel som de båda förseglen. Första veckans kryss ska ta äventyrarna från det heroiska Göteborg till det idylliska Ängön. Ännu befinner sig "Flory" i Västergötlands skärgård, eller det som Taube så ofta benämner Svenska Öarna.

Om denna skärgård skriver Taube i *Jag kommer av ett brusand' hav*:

"Göteborgs skärgård är öppen, överskådlig och snarare bister än idyllisk. Öarna är låga, med skylinjer som stelnad havsdyning."

Vi får stark vind, och prövar klyvaren på kryssen över Rivöfjord. Trubaduren får sig en rejäl överhalning, och kryper sjöblöt längs däck. Snart uppenbarar sig Björkö och Framnäs framför "Florys" klyvarbom.

Kvällens konsert ska äga rum i Rotundan tillsammans med det anrika Segelsällskapet FRAM. FRAM bildades redan 1896 av segelentusiaster ur arbetarklassen. Man har framför allt engagerat sig i vårdandet av kosterbåtar och "Flory" är givetvis registrerad i sällskapet. Hon har kommit hem. En välkomstkommitté står vid bryggan, vi blir översvallande mottagna och Gerd med vänner har laddat upp med en tuting – "ska ni inte ha en i det andra benet också"?

Och nu är det Gasten som har svårt att hålla tårarna tillbaka. Här finns så mycket ögongodis för en träbåtsentusiast att hälften hade räckt. Trubaduren ställer sig i fören med en erövrars blick och hållning, medan Gasten med säker hand styr in i hamnen:– Vi kommer i trä! Flytta på er plastisar! Vi kommer i trä!

Kvällens tema är

"Över Kattegatts glittrande böljer..." – Seglaren Evert Taube,

och vi tar plats i det spektakulära klubbhuset i 30-talsstil som tronar på en höjd med utsikt mot Vinga. Kvällens föreläsare Pia Schmidt de Graaf, Taubearkivet, Göteborgs universitetsbibliotek, trollbinder publiken tillsammans med besättningen som har laddat upp med en av poetens mindre kända alster - *Framnäs Vals*, varifrån kvällens titel är hämtad. Fullt hus. Många i publiken kan sjunga den okända taubesången, och vi ändrar kvällen i allsång och dans till dragospelstoner. Erik Lithander, båtfantast med taubekunskaper från insidan bidrar till att höja stämningen, och vi sjunger folkbåtssånger av nationalpoeten. Trubaduren hamnar slutligen i en sjöbod på ett liggunderlag.

Medarrangörer: Segelsällskapet FRAM

17/7 Brännö Vårdshus

Vi vaknar av ett plingande sms. Ägaren till "Flory" avslöjar i en dräpande dikt inte endast sällskapets seglingsbrister, utan lyfter även fram deras nonchalanta sätt att rapportera kring seglingarna till den inte utan skäl orolige båtägaren:

*"Var hälsade saltstänkta män i Arkadiens vindbrus.
Jag hör att till Framnäs ni slutligen drivit vår skuta.
Ni förstår nog att Ägaren ängsligt på stranden betraktat
er avfärd ur Kilen och bävat för tvekande framfart.
När ni ej genom vindögat löpte och skota
focken i lovart och började dejsa,
jag fick till min nesa
ropa de skändliga orden: Starta motorn!
Dock inga detaljer om kryssen har kommit.
Jag väntar mig mera med nya rapporter,
ej mindre än kurser och slag och med uppgift
om fart över grund samt koordinater."*

Vi lägger ut från Framnäs, och det är inte bara vattenstänk som får Litteraturvetarens ögon och kinder att fuktas. När vinden tar tag ytterligare i gennakern nästintill flyger "Flory" fram till den unisona sången:

*"Törna in i våta kläder i en sur och usel skans
och så ut igen och alle man till väders!
När orkanens alla djävlar på Atlanten går till dans,
och för jämnan skall en sjöman va' till hands."*

"Flory" kryssar fram mellan grynnorna, och angör slutligen kvällens hemmahamn – Brännö Husvik. Martin Nyström, musikkritiker på Dagens Nyheter hade laddat upp hemma på Köpstadsö ("Kössö") för en personlig performance under rubriken

"Fröken, får jag lov..." – Evert Taube drar en vals

Det är en initierad och koncentrerad publik (fullt) som får följa hans filosofiska vindlingar i välavvägda formuleringar, ibland lätt polemiskt framställda. "När man säger orden – "Jag älskar dig", så förväntar man sig inte nåt svar..."Tack så mycket" låter ju inte

så bra där....(!). Nyström lyfter också på sångens vingar, och den fulltaliga publiken vänder hemåt med Rosa på bal i nattligt sällskap – "Rosa, jag äälskar dig"! Vi kryper ner i ruffen på Flory med sjörapportens mörka förbådande om styv kuling från nordväst.

Medarrangörer: Brännö Wärdshus

20/7 Handelsman Flink, Flatön

Brännö 18 juli. Vi vaknar av att det sjunger oroväckande i riggen. Gasten har tillfälligt övergivit oss, men vi har garderat oss med att kalla in den lärde Folkhögskoleläraren – en säker skeppare som lär oss allt om segling, och dessutom - i styv kuling, ändå hinner med en föreläsning om den språkliga och kulturhistoriska bakgrunden till begreppet "karantän". Det hade Taube gillat. Vi tar in ett rev, och tittar på sjökortet. Vi skall ta oss till Ängön, en lång segling för gamla Flory, och Ägaren har påtalat för oss att skutan läcker. När vi sträcker förbi Sillesund och Pater Noster går vågorna höga och vattnet forsar in. Elpumpen ger upp, och vi får pumpa läns för hand när vattnet börjar nå upp till durkarna. Är det läge för att söka nödhamn? Vår trygge skeppare skakar på huvudet, och beordrar in ett rev till, och när Flory slutligen anlöper Flatön och Handelsman Flink efter vårt livs seglats blåser det 16 sekundmeter. Allt är vått i båten, men vi erbjuds ett rum i det nyöppnade vandrarhemmet hos Flinks, där persedlarna får torka.

Mitt under andra världskriget återvände Taube till sitt barndomslandskap på västkusten. På Ängön formulerade han ett nytt program, långtifrån den tidigare hjältediktningen. Programmet kan studeras i visan "Inbjudan till Bohuslän". Medan krigets larm spreds över världen diktade han några av sina finaste visor. Det var en diktning på trots, som besjög skönheten, glädjen och gärna någon ung, oförstörd sångmö. Tiden tålde ingen hjältediktning längre. Och Taube hade åldrats. "Du har fått nog, gamle vän, av att slungas på världshavets böljor". Under titeln

"När glädjen, när sången får vingar..." – Evert Taubes Ängödiktning

skulle vi nu fördjupa våra kunskaper om sånger som Vals på Ängön, Kärleken och vinden och Min älskling, du är som en ros. Vår vän, Biologen från Bredfjället, som dök upp under strandhuggen på både Flatön och i Marstrand, kunde upplysa om hur den mörkare Vresrosen, *Rosa rugosa*, alltmer har trängt ut den gamla Bohusrosen (en variant av *Rosa canina*). Vad hade Taube sagt om detta? Hade den mörkare rosen fungerat lika bra som inspiration till visan "Min älskling"? Den ligger ju onekligen närmare Robert Burns' originalfärg i dikten "A Red, Red Rose", men går den att älska även sedan havet sinat ut och bergen smälts till glöd? Det får vi aldrig veta. Det enda vi vet är att allt förändras, även landskapet med dess växt- och djurliv. Nu bjuder vi in mellersta Bohusläns egen hustrubadur Gåke i föreställningen, och han briljerar med Huldaskarin på dialekt. I publiken sitter Huldaskarin barnbarn.

Det blir en fridag på Ängön, och vi beslutar oss för att tillaga Taubes berömda fisksoppa. Det skulle kunna skrivas avhandlingar om poetens njutningsfulla förhållande till mat. Redan barndomsminnena är fulla av smaker och dofter. Det är plättar på Vinga, päron på Brännö, eller som här på Ängön, de gudomliga körsbären.

Helt naturligt var måltiderna även viktiga under Taubes seglatser på västkusten. Det är lätt att njuta enbart genom att läsa den äldre Taubes kulinariska utläggningar, vilka ofta, precis som visorna, hämtat näring från jordens alla hörn. Men redan under den långa seglatsen 1922, från Stockholm till Koster, var maten viktig. Då var det den unge Gasten, Gösta Taube, som skötte matlagningen – med bravur. I detta avseende har vårt segelsällskap haft samma tur med rekryteringen av besättning. Gastens pastasallad, som han dukade fram på "Florys" däck i Framnäs, sjungs det redan sånger om i Göteborgs norra skärgård.

Taube experimenterade fram sin fisksoppa när han var ute och seglade med "Monsunen" vid mitten av 1940-talet. Denna fisk- och musselsoppa kunde enligt Taube på allvar tävla med den man får i Saintes-Maries-de-la-Mer på Camargue. När man läser receptet i den fantastiska visan "På kryss med Monsunen" (det enda fisksopprecept vi känner till som är skrivet på hexameter) blir man ändå lite fundersam över dess förträfflighet:

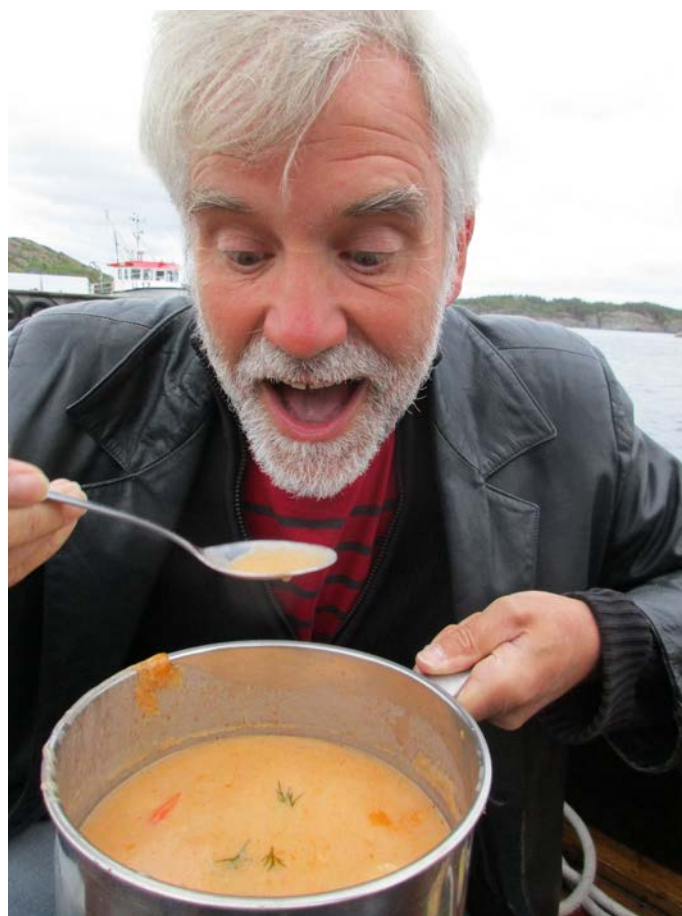
*"Ett kilo fisk per person, tjugo musslor och dill och persilja
kokas och mosas tillsammans med nykokt potatis och silas.
Då har man redan buljongen, och bäst blir den alltid med lever,
huvuden, fenor och stjärtar. Och rom tar man med, det är självklart!
Sätt lite rosmarin till, lite gräslök, nyhackad persilja,
och sist en äggula, vispad i mjölk, låt det puttra, servera
soppan till vitt bröd och ost, det gör jag, och jag bjöd häromdagen
två stycken läkare och en grevinna på just denna soppa."*

Trubaduren och Litteraturvetaren ger sig ut på musseljakt i Koljefjorden. Någon Vrakevik är svår att lokalisera, men Trubaduren skickar ut sin broder i det kalla vattnet med ordern att inte återvända med mindre än tre sorters musslor, så som Taube har anvisat i sin text ("Tre sorters musslor ska ner i min kokande soppa"). Jakten på dessa havets läckerheter går väl så där, men eftersom de båda gourmanderna har blivit lovade hjälp från kocken på Handelsman Flink känner de ändå viss förtröstan när de återvänder till handelsboden.

Kocken på Handelsman Flink skakar dock bara på huvudet åt Taubes originella recept. Och han är obeveklig. Här är det hans sopprecept som gäller. När Trubaduren och Litteraturvetaren någon timma senare sitter nere i "Flory" och lägger sista handen vid soppan känner de i alla fall redan hur doften från kastrullen sprider en lyckokänsla i deras sinnen. Och när Trubaduren får äran att ta ett första smakprov utstöter han ett hedonistiskt glädjetjut, precis som den provsmakande grevinnan i Taubes visa: - Jag älskar dig! Härliga soppa!

22/7 Falkeröds hembygdsgård, Grebbestad

"All konst är bra. Beskrivande konst, som visar i teckning sådana uttryck av natur som orden inte kan ge, på grund av karaktäriseringsproblem som inte kan lösas språkligt – sådan beskrivande konst är att likna vid kinesiska skrivtecken. Det är bildande konst, nämligen litterär bildande konst.

Göteborgskolorismen är motsatsen till litterär bildkonst. Den uttrycker ett inre behov av färgpoesi, med vars gensvar i naturen den motiverar konstverket. Därigenom blir den – ehuru endast i det verkligt ursprungliga, naturligtvis – mera en direkt skapande konst än den illustrativa konsten. Men konstverkets värde bestämmes aldrig av dess sort. Daumier är bra. Egron Lundgren är bra. Munch är bra. Japan är bra. Grekland är bra. Perú-indianens konst är bra. Sergel är bra. Anders Johanssons Ångö-fioler och snipor är konst och en ägg korg, 100 år gammal, hos fru Abrahamsson, här nord, är konst. Florentinska kaméer är konst och om tusen år är Vinga fyr konst även för esteter." (Evert Taube i brev till systemen Märta Taube-Ivarson, Ångön, nyårsdagen 1943)

Ja, det skulle handla om konst, och det kunde ju inte vara en händelse att vår värd i Grebbestad är konstnär. Hon heter Malin Sellman, och arrangerar tillsammans med Grebbestads samhällsförening och kören Ärt&Fläsk det program som vi kallat

"Sommarens verklighet flyr med sekunden men finns i tavlan som inspiration!"

– Evert Taube som konstnär och bilden av Evert Taube

Expertis inom ämnet hade tillkallats, och när väl både ljud, ljus och utställningen *Elva bilder av Taube* kommit på plats kunde Pia Schmidt de Graaf, som har järnkoll på alla handskrifter vid Taubearkivet på Göteborgs universitetsbibliotek lägga ut texten för de tillresta åhörarna, ett drygt hundratal intresserade. Unikt material som nu serverades på silverfat. Självklart fanns det med lokal färg, men något nytt skvaller från Otterön om sångmön Siv bjöds inte – däremot sjöng vi allsång på norra Bohusläns nationalsång "Solig morgon".

Maria Taube, konstvetare, pedagog, intendent på Moderna Museet och barnbarn till poeten är den bästa tänkbara guiden in i morfars konstvärld. Det var nog många i publiken som häpnade över bredden i Everts måleri och konstuppfattning. På Väderöarna, fyrplatsen rakt västerut från Ranrike räknat, målade han 1915 några av sina finaste oljor, som visades projicerat på duk för publiken. Maria bjöd generöst på personliga minnen, inte minst av mormor Astri, skulptrisen, den kanske främsta konstnären av de båda. Trots att den knappa ekonomin ibland tärde på makarnas äktenskap, så var de alltid närmsta vänner i konsten, där de stöttade varandra i en levande diskussion.

Vi somnade till vågornas kluckande mot Florys klinkbyggda skrov, och skrattade oss till sömns när vi tänkte på poetens fråga i en av visorna: "Är det Naturen som själv vill bli konst? Längtar den efter min kärlek?"

23/7 Hållö fyrplats / Smögengården

21 juli. Eftermiddag. NV om Stångehuvud.

Vi befinner oss mitt ute på Malmöfjorden, där vi ligger för babords halsar med ett kallt regn som kyler gitarrfingrarna till isklubbor. Trubaduren misströstar. Flory har fått en ny kapten – Oceanografen, som nu, med ena handen på rodret och med den andra knappande på sin mobiltelefon-gps, ger oss upplysningar om växt- och djurlivet i den något syrefattiga Gullmarn, västkustens enda riktiga tröskelfjord.

Mitt emellan två slag kommer ett mobilsamtal, Lasse Andersson ringer från Hållö vänner. Han har hört att det skall blåsa rejält när vi skall framträda på Hållö, och föreslår att vi flyttar in till Smögen, det kommer inte att gå båtar ut till fyren om det blåser.

Dessutom har han känslan av att det kommer mycket folk. Det visar sig lyckosamt när vi äntrar scenen på Smögengården, för folk har gått man ur huse, och en förklaring är säkert dragplåstret och Smögen-sonen Gunnar D Hansson poet, litteraturvetare och författare till ett flertal böcker med bohusslänska förtecken.

"Jesus Christ, there is a man left on board!" – Evert Taube som Smögenbo

är titel på detta strandhugg, och Gunnar har laddat upp med mängder av fakta, anekdoter och specialkunskaper om Taube och Smögen, en högtidsstund för den över tvåhundrahövdade publiken. Evert var förlovad med Albert Engströms dotter Malin, men när hon slog upp förlovningen tog poeten så illa vid sig, att han flyktade ut till skären för att meditera över saken. Väl hemkommen till Smögen gjorde paret gemensam sak och slängde ringarna i hamnbassängen. Gunnar och halva publiken visste var! Trubaduren hade fastnat för en dikt ur *På kryss med Ellinor* vid namn "I Smögen. Vid Lars Strannes brygga" som han tonsatt i försök till taubesk ton, vilken nu framfördes för första gången. Dessutom hade Gunnar D Hansson funnit en visa (om samma plågsamma uppbrott från fästmän) som fanns i den första upplagan av *På kryss med Ellinor*, men sedan hade tagits bort. Litteraturvetaren lyckades hitta en inspelning på nätet från 1924, och Everts röst spelades upp via högtalare, till publikens bifall.

Som titeln till programmet antyder, så fick de som älskar en av Taubes mest sorgliga visor från västkusten: *"Balladen om briggen 'Blue Bird' av Hull"* sitt lystmäte. Denna visa särskiljer sig i Taubes produktion och anknyter snarare till en skräckromantisk 1800-talsstil i Emilie Flygare-Carléns efterföljd. Men kanske handlar den om någonting helt annat. Någon brigg förliste aldrig på julaftonen 1872 utanför Hällö, men på samma ställe som skutan gick i kvav drunknade Taubes äldre bror, Fredrik, 1906. Möjligen var detta ett minne för svårt att behandla i realistisk form, men nog visste Taube mer än många andra att havet också tar.

Som krydda i föreställningen dök skådespelaren Henric Holmberg upp på scenen, och gjorde en betraktelse över visan *"Blå anemonerna"* i retorisk stil. Han hade samlat på meningar där Taube använder ordet "Kom!" (... kom ner för kullarna!), och fått ihop ett 40-tal, som nu exequerades som collage, till allmänt jubel.

Kvällen rundades av med Calvados i sittbrunnen på Flory, till dunket – inte från en feskebåt – men bastonerna från en av backslickarnas plastmonster som partyprålade (partyvrålade) i Smögens hamnbassäng. Vi skanderade vårt fältrop: "Vi kommer i trä!". Vind: Sydväst 12 m/s. Uppehåll.

Medarrangör: Hällö Vänner

24/7 Ulebergshamn

Kl.08.47. Morgon i Smögen. En lagom frisk vind från syd tar oss snart mot Sotenkanalen, och vi har fått förstärkning i form av en segelkunnig man ur publiken – "Rymdforskaren", som vant sätter sig vid rodret och styr.

Litteraturvetaren funderar senare : "Tänk vad han kunde mycket om satelliter. Och ändå visade hans mobiltelefon en stor sol när det första regnet började strila..."

– Ja, det var nog en Taubesatellit han hade, svarar Trubaduren. Även satellitverkligheten tycks härma dikten. Och det sprack ju upp lagom till föreställningen..."

"Men kajerna var lagda med sten från Bohuslän." – Äventyraren Evert Taube

Det här var rätt plats för det program som framfördes. Om den fulltaliga publiken som satt på bryggan i Ulebergshamn vred på huvudet 90 grader, så kunde de se platsen där de jättelika skeppen och skutorna lastade sten, som brutits i brotten i början av 1900-talet, för att sedan skeppas ner till Buenos Aires och andra orter på vårt klot.

Rätt var också undertiteln för dagens föreläsare professor Lars Lönnroth, som vet det mesta om Taube som äventyrare, och hur han skapar skrönor och myter om både Karl-Alfred, Fritiof Andersson och sig själv, för att senare ta gestalt i Rönnerdahl. "Jag är inte Fritiof, inte Rönnerdahl, jag är inte ens Maj på Malö", lär Evert ha sagt en gång, när han tröttnade på frågan.

Taube visste att havet inte bara ger, utan också tar. Så här skriver han i *Jag kommer av ett brusand' hav*:

"Vilket jämmerminne du är, svenska västkust. Jag kan inte höra dina måsar skräna utan att tänka på alla de nödrop från drunknande sjömän som du tystat med saltvatten, från Kullen i söder till Grisebådarna i norr...

Drunknade sjömäns dag – det låter lite snopet på en badort. Men låt oss ändå få en sådan dag på badorterna i Göteborgs och Bohus län. Herr landshövding! Utan dans."

Litteraturvetaren läste just detta utdrag för den nuvarande landshövdingen i Västra Götaland, som fanns på plats vid strandhugget i Ulebergshamn. Vi får se vad som händer.

Medarrangör: Föreningen Ulebergshamn Då & Nu

26/7 Skeppet Najaden, Fredrikstad, Norge

25 juli. Vind från väst. Uppehåll. Letar upp Litteraturvetaren, som har kamperat i ett busksnår. Efter en bacchanal har han strandat med en nymf i en shakespeareansk trädgård uppe på höjderna. En sensommarnattsdröm bland näckrosor...

Litteraturvetaren svarar helt kort: "Det minnet låter vi försvinna in i tystnaden. Men det var kul att uppträda för landshövdingen och den virkande vänsterpartisten i detta en gång så radikala stenhuggarrike".

Vi väcker vår nye kapten – "Skeppsbyggaren", som till skillnad från Litteraturvetaren har logerat inomhus - hos vår omtänksamma värd Marianne Stensson med sin Viking. Frukosterar med polarkaka, räkost på tub och Calvados, och sätter segel mot Strömstad. Efter en halv dags seglats i regn angör vi hamnen på Rossö, stelfrusna men vid gott humör. En ängel dyker upp på kajen, vi packas in i en skåpbil och placeras huttrande framför en knastrande brasa. I det gamla huset blir det så fest i två dygn, ängeln fick ett taubeskt namn – "Folkbildaren", hon som kunde trolla med tre ackord. Och tillsammans med sin make "Jazzbasisten" tillredde de en musselpasta som Poeten hade blivit grön av avund om han fått smaka.

Det var tänkt att Flory skulle segla till Fredriksstad, men Trubaduren hade läst sjökortet för dåligt, och är dessutom tidsoptimist. Så vi fick därför revidera våra planer, och ta oss till Norge landvägen. Här var kvällens tema:

"Vi kom från blå Atlanten..." – Skepparhistorier med Evert Taube

Det handlar alltså om de stora berättelserna. De episka sjömansvisorna. "Ernst Georg Johansson", "Eldarevalsen", "Linnéa", "Gustaf Blom", "Möte i monsunen", och här hade vi

krattat scenen (som låg en magasinsbyggnad intill skeppet) för att ge plats åt en heltänd Lars Klevstrand som gjort ett break i sin årliga taubeföreställning i Engelsviken, ett evenemang som lockar tusentals till norska kusten för att njuta av Taube, <http://www.engelsvikenbrygge.no>. I sällskap hade han en Torbjörn Johansson i högform, en artist som vet att berätta en historia. En utflykt till Sydamerika blev det också, tillsammans med Litteraturvetaren.

Medarrangör: Café Najaden

27/7 Kosters Trädgårdar, Sydkoster

Rossö. Frisk vind från SV.

...Och äntligen stod "Arkitekten" vid rodret. Just när det prövade Taube- och segelsällskapet nästan gett upp hoppet hade hon dykt upp med segelsäck vid Rossö brygga. Ett par timmar senare seglade "Flory" in i Kostersundet och inför en häpen publik lekte och kryssade Arkitekten med den närmare fyra ton tunga kosterbåten som om den hade varit en Optimistjolle. Arkitekten ropade ut sina kommandon till Trubaduren och Litteraturvetaren:

– 3, 2, 1... Slå!

Taube hade gjort henne till sångmö på direkten. Gasten hade, efter att bittert ha förlorat lottdragningen, satts iland lite tidigare för att föreviga det historiska seglingsögonblicket.

Seglingen i Kostersundet kan på sätt och vis liknas vid Taubes diktning: en glädjefylld lekfullhet, men på djupaste allvar, ett trots mot kyliga, regniga somrar och i förlängningen ett trots mot livets mörker.

Väl ilandstigna i Kostersundet togs vi emot av Stefan von Bothmer, biolog som tillsammans med sin fru Helena utvecklat Kosters Trädgårdar till ett vackert allkonstverk - god mat, vacker miljö, konst och musik. Vi hade försäkrat oss om att

kvällens föreställning borde bli en succé, och därför engagerat Märta Ramsten - ett namn som borgar för gedigen kunskap och kvalitet, och dessutom en underhållande sådan.

"Här är havet som omfamnar vårt Bohusläns öar..."

– Evert Taube och den folkliga visan

så var föreställning utannonserad, titeln hämtad från Evert Taubes Kosterflickornas visa. Den fulltaliga publiken som tagit plats i orangeriet kunde alltså förvänta sig att höra om *"Byssan Lull"*, *"Flickan i Havanna"* och annat.

Märta Ramsten överraskade oss med att spela upp en ljudupptagning från fyrplatsen Ursholmen (söder om Koster), där en fyrvaktande släkting till Evert Taube sjöng en minst sagt annorlunda variant av *"Som stjärnor små"*. "Hej fadderilullan lej" lät det i refrängen, till publikens förtjusning! Trubaduren sjöng en variant på Byssan lull i tappning av Olof von Dalin *"Skatan sitter på kyrkotorn"*, och Litteraturvetaren pratade om den tidiga sjömansvisan ur ett brett perspektiv.

Besättningens antal på gamla Flory hade nu stigit till fyra, och det blev trångt nere i ruffen, så Trubaduren fick ta sista färjan över till Nordkoster, där sängplats uppläts av sångarvänner.

Medarrangör: Kosters Trädgårdar

30/7 Societetshuset, Marstrand

28 juli. Bovallstrand. Måttlig vind från SV. Sällskapet försöker hålla modet uppe där de ligger i kylan och regnet. Alla seglingsäventyr måste ha ett slut och nu närmar sig även denna kryss i Taubes kölvatten sin sista hamn. Ett vemod har sänkt sig över sällskapet i det kalla duggregnet. Fukten i "Flory" sprider en omisskännlig doft, kryssens egen signaturdoft.

Arkitekten försöker lätta upp stämningen genom att sätta upp "Florys" tunga, grå bomkapell och därinnanför bjuda på tunnbrödsrullar och rött bag in box-vin. Men Gasten är påtagligt nedstämd, trots att seglingen från Syd-Koster måste räknas till en av turnéns finaste. Litteraturvetaren är inte på mycket bättre humör. Hans läser högt för sällskapet från Taubes hexameterdikt "Skymning skall famnas av natten".

Den långa dikten handlar om en seglats med brodern Gösta i början av 1950-talet. Båda bröderna är lika melankoliska som vårt sällskap och seglingen får en tydlig existentiell slagsida i Taubes text:

*"Barnbarn befaller oss nu, och vårt livs horisont rycker närmare...
Ännu en kabellängd, broder, och skymningen famnas av natten.
Sen är det slut med att segla, att älska, att drömma, att dikta."*

Taubes diktning må i många stycken vara en leende sommardag på ett glittrigt skärgårdsvatten, men han kände ändå till livets mörkare sidor.

Det finns ett visst mått av poserade pajaseri i att leka seglingshjältar så som Trubaduren, Litteraturvetaren, Gasten och Arkitekten har gjort under några kyliga och blåsiga sommarveckor. Men syftet har varit ädelt: att med folkbildningens vind i seglen sprida kunskap om ett av vårt lands främsta konstnärskap.

Ett par dagar efter den dystra stunden i Bovallstrand seglar i alla fall "Flory" in i Marstrands hamn. Det är en entré i triumf. Molnen skinngas och solen skiner när Gasten från fören blåser stolt i mässingshornet. Sällskapet öppnar sedan sina strupar och skrålar unisont den trotsiga visa som poeten också kallat för en psalm:

*"Så länge skutan kan gå,
så länge hjärtat kan slå,
så länge solen den glittrar på böljorna blå.
Om blott en dag eller två,
så håll tillgodo ändå,
för det finns många som aldrig en ljusglimt kan få!"*

Vi hade fått indikationer på att det skulle bli mycket folk i Marstrand. Anrika Societetshuset har ju också en speciell klang för många, och när nu Föreningen Musik i Marstrand med Suzanne Gülich i spetsen lyckats uppbringa festsalen för vårt strandhugg, så höjdes också förväntningarna. Det blev ett intensivt, för att inte säga infarktiskt tempo för att få fram stolar till den stora publiken, som fyllde upp hela golvet i salen. Temat för kvällen var

"Med doft av tång och salt och äventyr..." – Evert Taube i ord och ton

ett allmänt antydande om något västkustskt, men den ursprungliga tanken att göra en undersökning av språket hos Evert Taube fullföljdes - med råge - av sympatiska språkprofessorn Sölve Ohlander, som gav mångfaldiga exempel på poetens virtuositet. Dagen till ära hade dirigenten och arrangören Gunnar Eriksson samlat en kör med sångare från södra Bohuslän, ett trettiotal korister som framträdde tillsammans med Trubaduren, Nyckelharpspelaren och Jazzgitaristen, både i Marstrand och på Tjörn. Den andra avdelningen innehöll fördjupning i poetens översättningar av Petrarcas, Shakespeares och Burns poesi. Det sistnämnda också på tyska i Inga-Britt Fredholms version av Min älskling du är som ros - "*Mein Lieb, Du bist wie eine Rose*". Kvällen avslutades med att besättningen och delar av publiken fick plocka ihop stolar, utställning och ljud. Nere vid hamnen hade vår skeppare Oceanografen lagt sig intill Flory med sin nyinköpta R8, ett träsmykke på 16 meter. Det flytande konstverket äntrades, och Calvadosen byttes mot Mariestad. "Vi kommer i trä!"

Teckning: Gunnar Eriksson

31/7 Valla kyrka, Tjörn

Den avslutande strandhugget gjordes på den ö som Taube nästan inte skrivit något. Varför? Tyckte han inte om Tjörn?

Planerna var att lägga avslutningen på Margareta Hvitfeldts berömda säteri Sundsby, men nu blev det istället Valla kyrka, där hon har sitt gravkor.

Vi hade tillfrågat Gunnar Eriksson om han ville berätta om sina arrangemang och sitt förhållande till Taubes visor.

"Sjung av hjärtat, sjung" – Evert Taube och körlandskapet

var titeln, och någon bättre föreläsare kan man nog knappast tänka sig. På sitt lågmälda och eftertänksamma sätt går han långt utanför dessa ramar, det blir snarare ett större samtal kring de stora frågorna om livet, döden och kärleken. Litteraturvetaren var samtalspartner. Gunnar visade vid flygeln hur hans vackra melodi Hymn kunde fogas in med *Inbjudan till Bohuslän*. Han hade också skrivit nya arrangemang på bl.a. *Som stjärnor små*, som framfördes av kören och Gunnars son Mats Eriksson på gitarr, tillsammans med Toivo Wiskari, nyckelharpa.

Taube lärde sig tidigt att havet både tar och ger. När han var fyra år gammal drunknade hans lekkamrat Alvar Läbom ute på Vinga. På begravningen sjöngs Magnus Gabriel de la Gardies psalm "*Jag kommer av ett brusand' hav*" (den psalm som också har fått ge namn åt en självbiografisk bok av Taube från 1952): "Det var i Styrös socken, i Askims härad, där folket har röster som hörs i storm." Vi avslutade *På kryss med Taube* genom att sjunga psalmen igen, som extranummer tillsammans med publiken.

Medarrangör: Svenska Kyrkan på Tjörn. Valla församling

Epilog

Bohuslän står för min syn, ett granitland som rest sig ur djupet på själva gränsen till världshavet och med atlantiska alger svajande i sina vattubryn. Landet som pekar mot väster med sina utsträckta klippnäs, landet där fjordar och rännor sund och kilar och floder är gömslen för sjömän i långfart som på fornnordiskt vis är gårdägande bönder dessutom och odlar fädernas tegar. I Bohuslän är det rätt vanligt att hemmansägaren nedärvt sin gård från förfäder som kämpat under det danska baneret mot Sverige för femhundra år sen. Ofta är Bohusläns bondgårdar byggda på grunder som lades redan på stenålderns tid när nästan tropiska vindar svepte kring Västsveriges lummiga lundar av ilex och lindar. Ostron, kräftor, foreller, kramsfåglar, andägg och vildsvin var husmanskost och till efterrätt åt folket här på den tiden mängder med björnbär och hallon allt detta så långt före Kristus! Sjutusen år innan Betlehems stjärna blev synlig på himlen bjöds det på dylik förplägnad i Mölnebo, Dingle och Tanum.

Här möter världshavet skogarnas Sverige och gränsen är tydlig, här spelar vädren om vi nu skall tala med Carl Michaël Bellman inte så "frisk och täckt" som i Stockholm och Mälar'ns idyller,

friskt är här nog men det täcka och nätta är sparsamt och sällsynt, ljuvheten, lugnet och friden har gömt sig i klämmor och dalstråk tätt under branter av urberg, i lä för Atlantens orkaner. Hopträngt och smått är det älskliga här och det hotas beständigt, gisslet, stormen från havet, är grym, det går fram utan msskund, Bohuslän är och förblir därför kärvt i det stora och hela trots att den mylla här finns är den bästa i Sverige och trots att sommarlind, barrlind, liguster och vild kaprifolium och strandkål strandaster, klippglim och trift och honungsdoftande saltarv, saltört, glasört och sodaört, kungsljus, nattviol, gullris, Jungfru Mariae hand och rubus och havtornet trivs här och trots att solvarma hällar och sensommarnätternas mildhet i själva kustlandet blidkar klimatet en kort tid på året.

Barfota sprang jag som liten och lekte i färger och dofter på detta Bohusläns stränder men liksom så många dess söner fann jag till sjöss och i främmande land först min utkomst som vuxen. Tydligast stod för min längtan tillbaka till Skageracks stränder likväl de syner av stugor och bryggor och båtar och ortsbor, fiskare, kvinnor i hucklen och gyttret av knaltar och gavlar som Jungstedt ritat och målat och visar oss här. Det är dessa tavlor och teckningar av min kamrat som gav inspirationen till mina ord. Som en ram står de nu kring hans linjer och färger från Bohuslandet som ger åt vårt Sverige dess västliga synkrets och ger oss sjömän och fångstmän som hela världen högaktar för deras djärvhet och dygder. Dem ville vi hedra med dessa bilder och ord.

Evert Taube

*(Epilogen utgör bilaga i brev till Georg Svensson 17 januari 1957)
På baksidan av kuvertet har Taube skrivit:*

G.S.

Tag vara på denna epilog och korrekturet tills jag kommer! Jag *måste* vara med i ombrytningen! Jag har packat och står och väntar på 3.000- kronor. Har du telegraferat eller postat dem?

E.T.